

OSVRTI I PRIKAZI

Michael Dummett

ON IMMIGRATION AND REFUGEES

Routledge, London and New York, 2001, 160 str.

Filozofija imigracijske politike, predrasude koje su uključene u nju, te socijalne manifestacije te politike, teme su Dummettove knjige.

Knjiga se sastoji od dva dijela. Prvi dio sastavljen je od pet poglavlja. Ona se bave principima imigracijskih i izbjegličkih politika, dužnostima države prema izbjeglicama, dužnostima države prema imigrantima, osnovama za odbijanje ulaska u zemlju te konceptima državljanstva.

Prvo poglavlje drugog dijela knjige analizira britanske imigrantske i izbjegličke zakone kroz povijest, suvremenu situaciju u Velikoj Britaniji, posebno stavove prema azilantima, za koje stavove autor kaže da su duboko utemeljeni u britanskoj historiji rasizma. Drugo poglavlje nosi naslov "Rasizam u drugim evropskim zemljama i imigracija".

Dummett gleda na imigraciju i azil očima filozofa. U prvom dijelu knjige njegov cilj bio je formulirati i razriješiti opće principe koji se odnose na imigracijsku politiku i politiku prema azilantima. Povijesnu pozadinu principa, općenito, iznosi na početku. Nabraja primjere raznih država koje isključuju one koji ne dijele identitet koji su države sebi pripisale. Tako je, npr. "bijela australska politika" odbijala primitak onih koji nisu potomci Evropljana, ili politika Malavija, koji odbija dati državljanstvo svakomu tko nije pripadnik crne supsaharske rase. Tako se nacionalnost ili rasa tretira kao dio državnog identiteta. Isto tako, kaže, identitet države može biti građen na religiji, kao što su one države koje se deklariraju kao *islamske republike*. Isto nalazimo u povijesti kod evropskih država koje su se označavale kao *kršćanska carstva*, nakon raskola katolička ili pravoslavna, nakon reformacije katolička, pravoslavna ili protestantska carstva ili republike.

I kao kršćanske države, uzimale su si zagarantirano pravo da istjeraju muslimane ili židove.

Dio državnog identiteta jest i jezik. Dummett navodi primjere iz povijesti – kada je Mussolini zabranio upotrebu francuskog ili njemačkog stanovništva čiji je to bio jezik, ili primjer naših dana, kada turska vlada zabranjuje upotrebu kurdskog. U oba slučaju, djeci je zabranjena upotreba materinjeg jezika, ne samo u školi, nego i na školskim igralištim. Međutim, svi se slažu da se rasa, religija ili jezik ne uzimaju kao ključni za identitet države. Ipak, kaže Dummett, kršćane u islamskim zemljama podsjeća se da se nalaze u islamskoj zemlji, kao što se muslimane u kršćanskim zemljama poziva na "našu kršćansku tradiciju".

Nakon navođenja i drugih brojnih primjera, zaključuje da današnje države trebaju identitet koji je uvijek temeljen u prošlosti. Ali, što je zbilja njihova prošlost, pita se autor. Neke su države nastale, čak i nedavno, kao odgovor na zahtjev za samoodređenjem, ili kao dom za protjerane ljude manjinske religije u drugim državama, kao što su Izrael i Pakistan. Kako da takve države ne definiraju sebe rasom ili religijom, pita se autor. Istovremeno smo svjedoci da isti principi proizvode ratove, masakre kao što je bilo u bivšoj Jugoslaviji ili u Istočnom Timoru. Što zapravo konstituira naciju, da li su Velšani nacija, Švicarci, Baski, australski Aborigini, zašto iako država Izrael postoji, mi Židove ne zovemo nacijom nego narodom, i što zapravo razdvaja naciju od naroda. Možda je to teritorij pa zbog toga Rome ne zovemo nacijom, promišlja autor. Nakon brojnih primjera država koje se naravno pozivaju na demokraciju koja može koegzistirati s nepravdom, ključna je, kao princip i cilj, tvrdi autor, zajednička ideja pravde.

U drugom i trećem poglavlju knjige promišljaju se dužnosti države prema izbjeglicama i imigrantima. Države potpisnice Opće deklaracije o ljudskim pravima, Ženevske konvencije koja se odnosi na status izbjeglica – imaju svoje vlastite interpretacije. Uostalom i sam je princip, primjećuje au-

tor, nekonzistentan. Konvencija prepoznaje kao izbjeglice samo one koji traže utočište od progona, ali ne i od uvjeta kao što su građanski rat, glad itd. Isto tako azilanti ne mogu tražiti azil unutar svojih država. Osim toga, azilanti u državi u kojoj su dobili azil ne ostaju dok ne nestanu okolnosti na osnovu kojih su dobili azil, nego do časa kad ih njihova domovina ne odluči prihvatiti natrag (autor za primjer spominje Kosovo). Nakon navođenja brojnih primjera, Konvencija zahtijeva reviziju, zaključuje autor. Osnovna promjena trebala bi biti, kaže, da progon, koji je temelj za traženje azila, nije samo progon što ga provodi državna vlast, nego je to i progon koji provode oni od kojih izbjeglice država ne može zaštititi. Navodi primjere onih koji su u strahu od alžirske policije, ili islamskih pobunjenika, ili vojske Šri Lanke ili Tamijskih tigrova.

Po pitanju imigranata, napominje autor, svaka država ima pravo ograničiti imigraciju ako zaključiti da njena indigena populacija brzo može biti preplavljena. Ovdje se autor koncentrira na riječ *brzo*. Priljev ljudi različite kulture, kaže autor, mala je prijetnja domaćoj kulturi, zbog toga što imigranti u većem broju asimiliraju običaje novog doma ako su kompatibilni s njihovima, a ako nisu takvi, imigranti postaju manjine i nisu prijetnja većini. Prijetnja nastaje jedino kada imigranti dolaze u kratkom vremenu, u tako velikom broju da ne vide potrebu za asimilacijom.

Ideju za promišljanje moguće baze na osnovi koje država zadržava pravo da zabrani ulazak imigrantima, autor je dobio iz činjenice da se nikada ne zahtijeva specifičan razlog imigranta za ulaskom u državu u kojoj nije državljanin, nego se država sama pita ima li specifičnog razloga da se odbije ulazak na njen teritorij. Mnogi razlozi koje država navodi za odbijanje ulaska nisu istinski. Rasa se danas nikada ne navodi kao eksplicitna osnova za odbijanje mogućih imigranata, iako je to, tvrdi autor, jedini motiv. Potom navodi mnoge primjere na osnovu kojih države odbijaju ulazak. Tako su oni koji Britaniju prozivaju prenapućenim malim otokom indiferentni prema demografskim činjenicama koje govore da je manje ljudi od 1945. do

1977. godine ušlo u zemlju nego što je u njoj živjelo ili, primjer Njemačke, za čije su ekonomsko čudo zaslužni imigranti, gdje bi gustoća stanovništva trebala biti puno veća nego što je u Britaniji da bi se opravdala osnova za odbijanje ulaska tim argumentom. Demografski efekti imigracije zaista su benigni, tvrdi autor. Na primjer, Ujedinjeni narodi procijenili su da Italija treba 300.000 stranih radnika zbog starenja svoje vlastite populacije. To je broj pet puta veći nego što je broj ljudi koje je talijanska vlada spremna primiti iz zemalja izvan Evropske unije, iako se radi o poslovima koji su prljavi, opasni i malo plaćeni.

Promišljajući koncept državljanstva, u sljedećem poglavlju, Dummett označuje kao najvažnije pravo glasa te se zalaže za princip u kojem nema oporezivanja bez zastupanja. Vrlo malo zemalja (autor navodi primjer Švedske i Nizozemske) priznaje pravo glasa onima koji nisu državljani, ali samo na lokalnim izborima a ne i na izborima na razini cijele zemlje. Ako imigranti žele glasati, oni uvijek mogu prihvatiti državljanstvo zemlje, tj. biti naturalizirani. Međutim država ima diskrecijsko pravo za odbijanje naturalizacije, i njega ne mora obrazlagati. A razlozi zbog koje su stope naturalizacije male brojni su. Na primjer, neke države ne dozvoljavaju dvojno državljanstvo, a imigrant se ne želi odreći starog itd. Međutim čemu uopće služi državljanstvo, pita se Dummett, ako u idealnom svijetu za koji se zalažemo nestanu razlike između državljana i rezidenata, ako stranci mogu normalno biti primljeni i bude im dozvoljeno da ostanu, ako im bude dozvoljeno glasanje, i ako im se bez velikih poteškoća omogući da postanu državljani. Država je dužna zaštititi svoje državljane kada su oni izvan svojih granica, podsjeća autor, ali tko štiti državljane od vlastite države kada su unutar svojih granica, pita se.

Tema sljedećeg poglavlja jest povijest imigracijskih zakona i izbjegličke politike u Britaniji. Međutim, Britanija nije jedina evropska zemlja u kojoj je rasizam utjecao na javnost i političare, niti je jedina evropska zemlja u kojoj političari, novinari manifestiraju netrpeljivost prema imigrantima i azilantima. Naravno taj fenomen, podsjeća au-

tor, razlikuje se u svom karakteru i intenzitetu ovisno o različitim historijama i okolnostima raznih zemalja. Zajedničko je svim zemljama da se imigracijski zakoni pooštravaju, nasilje prema imigrantima povećava. Rješenja koje vidi Dummett jest u zajedničkoj politici zemalja članica Evropske unije kojom će zajednički razmjestiti npr. moguće izbjeglice između sebe. Priljev imigranata još je lakše regulirati, smatra autor, pogotovo jer za to postoje i demografski razlozi. Administracija zajedničke imigracijske politike treba biti utemeljena na objektivnim kriterijima, a ne na diskrecijskom pravu državnih službenika, čega se boje zemlje članice kada govore o suverenitetu pojedinih zemalja, strahujući zapravo od popustljivosti politike Unije, zaključuje autor.

Jelena Zlatković Winter

Francis Mark Mondimore

PRIRODNA POVIJEST HOMOSEKSUALNOSTI

Antibarbarus, Zagreb, 2003, 234 str.

1869. godine prvi se put pojavila riječ *homoseksualnost*, a označavala je spolnu privlačnost pojedinca prema osobi istog spola. Mnogi su se znanstvenici fokusirali na različite aspekte tog kompleksnog fenomena, što je rezultiralo često divergentnim tumačenjima. Mondimore ispisuje prirodnu povijest homoseksualnosti (prema definiciji prirodna povijest jest "proučavanje i opis organizama i prirodnih pojava, njihovih izvora, razvoja i međusobnih odnosa"), nadilazi interdisciplinarnu razliku i sintetizira različita gledišta u jedinstvenu sliku jer je "homoseksualnost ljudsko stanje koje se razvija (...) kroz složeno i posve razgovijetno miješanje mnogih ljudskih faktora – bioloških, psiholoških i društvenih".

Knjiga se sastoji od četiri dijela (**Povijest spolnosti; Biologija spolnosti; Spolni identiteti; Spolna politika**), a na kraju knjige autor daje popis knjiga o temama i idejama koje je predstavio u knjizi.

Prvi problem koji se javlja u istraživanju spolnog ponašanja jest problem fluidnih granica i interferencije između kategorija *homoseksualno* i *heteroseksualno*. Problemi se nastavljaju ukoliko kategorije vlastite kulture pokušamo aplicirati na druge, različite kulture te na drevne i predindustrijske kulture. Polazna točka studije jest ideja da su tokom povijesti postojale mnoge definicije homoseksualnosti, te da je za razumijevanje homoseksualnosti ključna povijesna perspektiva. Stari su Grci istospolnu erotičnost očekivali kao dio spolnog iskustva svakog člana društva, a pojedini američki domorodački narodi tolerirali i štovali pojedince koji su prihvaćali kulturne uloge suprotnog spola i odabirali seksualne partnere vlastitog biološkog spola (fenomen *berdachea*), dok je transgeneracijska homoseksualnost kao temeljni inicijacijski postupak prakticiran na Novoj Gvineji. Širenje kršćanstva i uspon teološkog autoriteta, između ostalog rezultirao je i promjenama u poimanju ljudske spolnosti. Proglašavanjem grešnog i nemoralnog svakog oblika putenosti i preuzimanjem ideje da je jedina prirodna seksualnost ona u svrhu prokreacije, teolozi su svaku spolnu aktivnost koja ne bi dovođila do začeca smatrali neprirodnom. Postepeno su se razne osuđivane spolne radnje počele nazivati sodomijom, a među njima je i homoseksualnost, koja je strogo kažnjavana. U doba prosvjetiteljstva teološki autoritet i poziciju crkve kao vrhovnog arbitra seksualne normalnosti uzurpirala je znanost na čelu sa psihijatrijom. Jedan od predstavnika ondašnjeg medicinskog establišmenta Krafft-Ebing u svojoj knjizi *Psychopathia sexualis* daje prikaz više od dvije stotine raznolikih psihopatoloških manifestacija spolnog života, iz čega izvodi zaključak da je homoseksualnost patološko stanje i funkcionalni znak degeneracije, te postavlja "znanstvene" temelje stereotipa o homoseksualcima. Opozicija tim shvaćanjima jesu ideje i aktivnosti pojedinaca (H. Ulrichs, J. A. Symonds, H. Ellis) koji su na-